

МИЛЛИЙ ВА УМУМИНСОНИЙ КАДРИЯТЛАР ИНТЕГРАЦИЯСИ АСОСИДА ТАЪЛИМ-ТАРБИЯНИ ТАШКИЛ ЭТИШ МЕХАНИЗМЛАРИ

Сидиков Шахбоз Набихон угли

Осиё халқаро университети магистранти

Аннотация: Ушбу мақолада муаллиф миллий ва умуминсоний кадриятларнинг болатарбиясидаги роли ва аҳамияти ҳақида фикр юритади. Ҳар бир халқнинг ўзига хос кадриятлари бўлгани каби умуминсоний кадриятлар ҳам борки уларни бола тарбиясида уйғунликда, чамбарчас боғлиқликда бола онгига сингдириб борилиши мақсадга лойиқлиги таъкидланган.

Калит сўзлар: Тарбия, жамият, давр талаби, шахс, умуминсоний кадриятлар, миллий кадриятлар, таълим-тарбия, менталитет, оила, мактаб, боғча, маҳалла ҳамкорлиги.

Зарурат ва давр талаби бу ахлоқий тарбияда миллий ва умуминсоний кадриятларнинг ролини ўрганиш, таҳлил қилиш ва ёш авлодни тарбиялаш муҳимлигидир. Ҳозирги даврда миллий ва умуминсоний кадриятларни чуқур ва ҳар томонлама ўрганиш, уларнинг ёш авлод тарбиясида тутган ўрни ва ролини тўғри аниқлаш, улар ўртасидаги ўзига хос алоқаларни, урф-одатлар, расм-русумлар, қоидаларга муносабатини аниқлаш, миллий ва умуминсоний кадриятларни тўғри юлга қўйиш; шунингдек, уларни ёш авлодни ахлоқий тарбиялашда қўллашнинг мақбул вариантларини ишлаб чиқиш катта илмий ва амалий аҳамиятга эга, чунки бу таълим ва тарбиянинг қонуний хусусиятларини ҳисобга олиш, шунингдек улардан мактабгача таълим ташкилотларида фойдаланиш имконини беради.

Тараққиётга, халқ турмуш даражасини юксалтиришда маънавий етукликнинг ўрни бекиёсдир. Халқ удумлари, урф-одатларига риоя қилиш тараққиёт, соғлом ва маданиятли жамият куриш йўлида олиб бориладиган ишларга ижобий самара бериши мумкин.

Ушбу жараён анча мураккабдир. Гап шундаки, миллий ва умуминсоний кадриятлар мураккаб билимлар, дунёқарашлар, анъаналар, урф-одатлар, маросимлар, туйғулар ва бошқаларнинг бой арсеналини қамраб олади, дунё ягона бўлган шароитда у ҳақида қўплаб фикрлар ва қарашлар мавжуд.

Миллий ва умуминсоний кадриятлар турли йўналишларга эга: таълимот қоидалари, муносабат, фикр, нуқтаи назар ва бошқа миллий ва умуминсоний дурдона асарлар, анъаналар, маросимлар, одатларни ўз ичига олган фалсафий, ижтимоий, сиёсий, иқтисодий, психологик, педагогик, тиббий, адабий, меъморчилик, санъатшунослик, ва бошқалардир. Ўз даврида эса улар шиор, мурожаат, низом, кўрсатма, юл-юриқ вазифасини ўтайди ва уларга риоя этиш ҳамма учун мажбурий бўлган қонун ва тартиб бўлиб келган.

Булар инсон ҳаётига, бутун жамиятга тартиб, гўзаллик ва яхши фазилатлар олиб киради. Хуллас, миллий ва умуминсоний қадриятлар инсонни улуғлайдиган, поклайдиган, ҳақиқат йўлига бошловчи, ақл-идрокка, эҳтиёжга даъват этувчи кадрли, ифодали, ҳар бир инсон учун фойдали, бетакрор, ибратли ва муқаддас бўлган барча нарсаларни қамраб олади. Буларни ўрганиш ва келажакда худди шундай ажойиб дурдоналарни яратиш учун билим олиш зарур. Уларнинг тарбиявий аҳамияти ҳам худди шундадир. Ушбундан келиб чиқиб хулоса қилишимиз мумкинки, миллий ва умуминсоний қадриятлар ўзига хослиги ва қимматига кўра, шубҳасиз, замонавий тарбия ва педагогика фанини бойитиши мумкин.

Ўтмишдан қолган маълумотлар таҳлили шуни кўрсатадики, миллий ва умуминсоний қадриятлар муайян халқларнинг муайян тарихий шароит ва замонларда ўзига хос фаолияти натижасилиги маълум бўлади.

Биобарин, миллий ва умуминсоний қадриятлар ҳам, ижтимоий ҳаёт ҳам доимий ҳаракатда бўлиб, жамият, халқ ёки миллатлар тараққиёти сари мос равишда ўзгаришларга учрайди, одамлар ҳаётининг янги даври учун мақбул бўлган янги шакл, хусусият ёки мақсадга эга бўлади ва авлоддан-авлодга ўтиб бораверади.

Замонамиз педагогика фани ёш авлодни ахлоқий тарбиялашда миллий ва умуминсоний қадриятларнинг ролини белгилашда юқоридагилардан, яъни миллий қадриятларнинг шахсни (ахлоқий) тарбиялашдаги ролини белгилашда, эстетик, ахлоқий, меҳнат, ватанпарварлик, инсонпарварлик ва ажойиб адабиёт асарлари, халқ амалий санъати дурдоналари, давлат рамзларидан фахрланиш орқали келиб чиқиши керак.

АДАБИЁТЛАР:

1. Elov, Z., & Mamatov, O. T. (2024). TALABA SHAXSIDA BILISH FAOLIYATIGA MOTIVLASHTIRISHNING PSIXOLOGIK VA PEDAGOGIK ASOSLARI. " ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ" международный научно-методический журнал, 2(10).
2. Sattorovich, E. Z. (2024). O ‘SMIRLARDA SUITSIDIAL HOLATLARNI KELITIRIB CHIQARUVCHI IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK OMILLAR. PEDAGOG, 7(5), 31-37.
3. Sattorovich, E. Z. (2024). SUD PSIXOLOGIK EKSPERTIZASI TARIXI RIVOJLANISH JARAYONI BOSQICHLARI. PEDAGOG, 7(4), 306-313.
4. Axmadovna, G. M., & Sattorovich, E. Z. (2024). INKLYUZIV TA’LIMDA PEDAGOG-PSIXLOGNING KASBIY PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. PEDAGOG, 7(4), 477-480.
5. Elov, Z. (2024). HARBIY XIZMATCHI KASBIY KOMPETENTLIGI NAMOYON ETILISHI VA RIVOJLANISHINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. IMRAS, 7(1), 800-803.

20-Fevral, 2025-yil

6. Elov, Z. (2023). РУХИЙ-ЖИНСИЙ БУЗИЛИШЛАР ШАХСДА ИЖТИМОЙ ПСИХОЛОГИК МУАММО СИФАТИДА. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 43(43).
7. Ziyodullo, E. L. O. V. (2023). О ‘Z JONIGA QADS QILISH MASALASI JAMIYAT OLDIDA TURGAN MUHIM IJTIMOY-PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 1(12), 50-54.
8. Ziyodullo, E. L. O. V. (2023). SHAXSDA FOBIIYA HOLATI VA UNING DIAGNOSTIKASI. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 1(11), 66-74.
9. Elov, Z. (2023). DEVIANT XULQ-ATVORLI O ‘SMIRLARDA SUITSIDIAL HOLATLARNI KELTIRIB CHIQARUVCHI OMILLAR:(Ilmiy tadqiqotlar natijalari asosida). *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 42(42).
10. Elov, Z. (2023). O'SMIRLAR ORASIDA SUITSIDGA MOYILLIKNI ANIQLASH VA KORREKSIYALSHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 41(41).
11. Ziyodullo, E. L. O. V. (2023). SUITSIDIAL XULQ-ATVOR HAQIDA TAHLILLAR VA NAZARIYALAR. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 1(10), 11-22.
12. Elov, Z. (2023). ЎСМИР ШАХСИДА ДЕЛИКВЕНТ АҲЛОҚ–ДЕВИАНТ ХУЛҚАТВОРНИНГ ШАКЛИ СИФАТИДА. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
13. Elov, Z. (2023). ДЕВИАНТ ХУЛҚ–АТВОРЛИ ЎСМИРЛАР МУАММОСИНИНГ ИЛМИЙ АСОСЛАРИ ҲАҚИДА ПСИХОЛОГИК ЁНДАШУВЛАР ВА ТАҲЛИЛЛАР. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
14. Elov, Z. (2023). ДЕВИАНТ ХУЛҚ-АТВОРЛИ ЎСМИРЛАР ТОМОНИДАН СОДИР ЭТИЛАЁТГАН НОҚОНУНИЙ ХАТТИ-ҲАРАКАТЛАРНИНГ ПСИХОЛОГИК САБАБЛАРИ. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
15. Elov, Z. (2023). PSYCHOLOGICAL MECHANISMS OF DETERMINING AND CORRELATING MOTIVATION FOR SUICIDAL TENDENCIES IN ADOLESCENTS WITH DEVIANT BEHAVIOR. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).